

**2 KORIN
Pol pepa muno namba 2 bogl
Korin yomba tongwa
Ka mongo yegl ende okuna
ongwa**

Korin yungu ombuno wagle tau Pol di suglbai beglko ye nomane kinde prukwa. Ana ka di nomano suwara yembi ye yungu ombuno pre munduo argan erambuka pre ye pepa muno i bogl tongwa.

Ka okuna giglendi dumere ikra i-pene endungwa. Ye ka giglendi i dinakiurkwa, ba yungu ombuno wagle ka kiure Pol ka teingwa ipre ye aglkek kor dungwa. Ana yungu ombuno wagle ka dungwa i pir indre embriyeno erewakai eriko ye gun pond yongwa.

Te enge igle Judia distrik yungu ombuno wagle wakai moglkrikwa, ipre Pol moni ipi tenapre imakai sungwa. Ana numa 8 ya 9 Korin yomba nomano audinan moni tenaglkwa pre kamo dungwa.

Ana pepa bogl uglo yomara i aposel ka kimbi tau Korin dumo igle mogltre ana Pol kongunmo disuglbai bogl ye kangiye dikinde yeime dungwa.

Pol pepa muno namba 2 bogl Korin yomba tongwa

¹ Na Pol, na Yesus Krais aposelmo moglka, i God yene prumere na pinde yungwa, te nono angro Timoti akiye, ye na bogl moglko ana na

pepa muno bogl ene God yombama du-wakai Korin taun meglkwa ya te yomba du-wakai Akaia kamun prapra mogl-eingwa i teinga.

² Nono Neno God ya Yaglkande Yesus Krais ye wakaino ya te dem munduwo pokndungwa i ene tenambriwo.

Polye God diwakai yei tongwa

³ Nono God kangiye dembiye sitenamna, ye nono Yaglkandeno Yesus Krais nem moglkwa, ye nono mitno goglkw God te yomba prapra yumbuno akeple dungwa nem moglkwa. ⁴ Ana yumbun kanekane nono mina plau dungwa i ye akepled yombuglo norkwa, nono eremogl yomba tau yumbuno panambuka i akepled tenamga, i God nono akepled normere kuno yegl. ⁵ Kaima, Krais yumbun merkinde yumere yegl nono ombugl ye yombama mounga pre yumbun kanekane yumga. Ba Krais mina nono God engenge akeple pond dinoro moglkwa. ⁶ Ana no yumbun ta ymun i ene deno munduno bi yenan ana God ene ere-inambuka. Te God wakai ere no akepled noran, i ama ene akepled tenambuka pre orkwa. Ana no yumbun kanekane indre giglendi mounere yegl ene meglmbi, ana God ene akepled tenambuka. ⁷ Te ene giglendi moraglkwa, ipre, no punga gigle dungwa. Sraglpre, no pirkan ouna yumbun no yumnere ikra ene ama yumbun ingwa. Te God wakai ere no akepled norkwa, i ama tenan inaglkwa.

⁸ Kaima, angrima wagle, Esia kamun yumbuno pangwa i ene pirkan eraglmedi no punga. Yumbun pond kaima ungo ana no giglendi

moglkre yange sumgra. Ipre no punga goramga mereyegl pangwa. ⁹ Kaima, no nomane punga no sigoraglkwa kuno orkwa. Ba taragl yeglmere plau dinan ana nono yombro mina ta giglendi andigl moglkramga, ba God suwara mina tengete moramga, sraglpre, ye yomba geglkwa ikor endungwa yagle. ¹⁰ No geglkwa mambuno kinde i mina goramnedi ouno God no ere-yungwa, te okuwo ama no ere-inambuka, te no pirngi dumga ye aimande no ere-inambuka. ¹¹ Ba ene mina yomba merkinde no akepledì kamange ere norimbi, ana ene kamangeno i God pirtre no akepledì norambuka. God taragl no mina orkwa i yomba merkinde kandre ana ye God diwakai yenaglkwa.

Pol kakimbi ta di Korin yomba tekrukwa

¹² No taragl suwara ipre gun yomga: No nomano undungwa i yegl di norkwa. No mambuno du-wakai pamere ere yomba prapra tomga. God no mitno gogltre mambuno yegl eraglmedi nomano wakai norkwa. I makandle yomba nomano pamere yegl ta norko erekunga. Manga. God wakaimo mina akepledì norko no yomba mina mambuno wakai ombuno dumga, ba ene mina mambuno wakai i merkinde ounga. ¹³ Ene pepa muno kerekre te pirpogl sikraglkwa pre ta bogl tekunga. No pepa muno bogl tomga i ene kere ana pir inaglkwa i keunde. Na pirka ene ka i mambuno mundu yene pirpogl sinaglkwa. ¹⁴ Ana ene okuna no mambunono kurita pirkan erikwa. Te erme mambunono mundu yene pirkan ertre ana no pre ene gunyei noraglkwa. Te no ama yegl

Yesus Krais engemo kande mina ene pre gunyei tenamga.

¹⁵ Ene mambunono wakai ipre na pirkapigle dungo ana ipre komnaiye kana wu ene kanagledi pirkapangwa. Yegl erimbo kade ene enge suwo mereyegl gunyei piraglkwa. ¹⁶ Ana na ende Masedonia kamun enagledi unaglka enge i ene kandre te aglke ende ikine unaglka i ama ene kanagledi pirkapangwa. Ene akepledinarimbi ana na ende Judia kamun enaglka. ¹⁷ Ana na yegl eragle diga i ene pirkwa na pirdime dindre dikrumedi pirim kana? Mo ene pirkwa na ka dipandiglka i pirngi dikrikwa yomba ka dimere yegl na di kana? Ana “Prawa i eragliwo dindre te kondo i erekragla dindre ka suwo dinaglo?”

¹⁸ God ye ka kaima nem moglkwa, te na ene ka digidi teinga i “Owo” ya “Mane” suwo-akiye ta dikrika. ¹⁹ Sraglpre, Yesus Krais, God Wam, ye kamo na ya Sailas te Timoti, no ene dipene ende tomga i “Owo” ya “Mane” suwo-akiye ene ditekunga. Krais mina ka kaima yegl pangwa, “Owo” i keunde pangwa. ²⁰ God taragl kanekane ta eragledi ka dipanduglkwa i Yesus Krais mina “Owo” keunde pangwa. Mambuno ipre ana Yesus mina nono “I kaima” dumga i God kangiyekande dimitna ende tomga. ²¹ Ana God eremogl yene orko no ene bogl usuwara pindre ana Yesus Krais mina andigl giglendi mounga. Ana God yene nono kamambuno kongun eraglmedi pinde i-pere endungwa. ²² God yene boma nuglo nono mina pandigl noro ama Holi Spirit norko nono mina suna moglkwa. Ana God taragl noragle dipanduglmara i mina Holi Spirit okuna kana norkwa

okuwo taragl nono pre yongwa i mundu norambuka pre orkwa.

²³ God yene na nomana pirkan orkwa pre ye dipogl narambuka. Na ene yumbun tenakuro pre na Korin taun oglandi ukrika. ²⁴ No yomba kande ta mogltre ene pirngi dingwa i sutno ta moglkunga. Sraglpre, no pirkan ouna ene pirngino mina andigl giglendi meglkwa. Ba ene gun yenaglkwa pre no ene bogl kongun ouna.

2

¹ Nana nomana mina yegl di pirka: Ene meglmara aglke kor wimbo ene kinde pir dinaglmedi pre ukragle dinga. ² Ana na erimbo ene prapra kinde pirmbi ana yomba ira na akeple dinan gun yenagle? Te na ene erekinde erete kondimbo ana yomba ta yoko mogltre na akeple dinan gun yenaglka manga. ³ Mambuno yeglpre na pepa komnaiye kana bogl ene teingra, i na ene meglmara undre ana na nomana yumbun ina kiurika pre yegl erika. Ene na gun yenambedi wakai ere narikwa yomba. Na taragl ta pre gun yeingo ana ene ama taragl ipre gun yei-yei erikwa, na nomana ene pre pirka gigle dungwa. ⁴ Kaima. Na pepa okuna giglendi bogl teinga ikra na yumbuna kande pango te giu gogltre ana kai nuglo bera dinga, i ene nomano kinde piraglmedi na pepa i ta boglkrika. Tamanga. Na ene wakai kaima kandre nomana pond teinga i ene pirkan eraglkwa pre pepa muno bogl teingra.

Yomba ta aglau eraglkwa tandaglmeno kondo teiyo

⁵ Yomba ta yumbun inaglmedi orkwa i, ye na ta ere narekrukwa ba ene prapra eretongwa. Ba yombamo i ene yumbun tongwa i na ka giglendi di ye tena kiurika. ⁶ Ana ene yomba merkinde wu ekrike pindre ana yombamo i yumbun teingwa i kuno orkwa. ⁷ Erme yegl i erekondo ana ye aglau orkwa i kindekondo tendre te dem munduwo siyau dinaglkwa. Aglau eran ye dem munduwo kumbrukwa i wu pond pindre ana ye erekinde ere dinambiwo. ⁸ Ene ye pre wakai kaningwa mambuno i ombuno ditenaglmedi pirka. ⁹ Kaima. Okuna ene ta erimbi kangledi pepa bogl teingra, i mambuno yegl, na taragl eriyo dimara i ene erikwa mo erekrikwa i na kanagledi pre boglka. ¹⁰ Ana yomba ta tandaglme orko ana ene tandaglme orkwa i kindekondo teingo, na ama ye tandaglme orkwa i kindekondo teinga. Ana na tandaglme kondo teinga, i yegl eraglkpa panan, ana ene akeple dina pre Yaglkande Yesus ongumuglo mina tandaglme i kondo teinga. ¹¹ Aglau eran Satan nono bakagl noro gundo indinambedi na yegl erika, sraglpre, nono Satan mambunomo i pirkan ounга.

Pol kamambuno wakai dina pre ende Troas kamun ongwa

¹² Na Krais kamo mambuno wakai dipene endina pre ende pi Troas kamun plau dingo, ana Yaglkande kongun i eraglkpa pre konbo yauro narkwa. ¹³ Ba na nomana kinde pirka. Sraglpre, nono angro Taitus moglko kankrika. Ipre na Troas yomba diwakai yei tendre ana ende Masedonia kamun einga.

*God yombuglo mina aposel wagle kunda
yombuglo erikwa*

¹⁴ Na God diwakai yeiteinga. Sraglpre, ye engenge no akeple dungo ana no Krais bogl usuwara pi kunda yombuglo ouna. Ana mambuno i mina yomba prapra God mambunomo kaningwa. Ana i kungo demine wakai orkwa mereyegl waidi ende makan koglkoglo ongwa.* ¹⁵ Kaima. No kungo demine wakai orkwa mereyegl moun go kade ana Krais indre God ofa tongwa. Ana demine wakai i waidi ende guglo kamun enaglkwa yomba ya te God akepledì ere-yungwa yomba meglmara ongwa. ¹⁶ Te yomba guglo kamun enaglkwa meglkwa i demine wakai i yomba yono kumbuno mereyegl pirkwa ana i ye goraglkwa i-pene endungwa. Te God ere-yungwa i yomba ye deminemo wakai mereyegl meglkwa ana i ye kor moraglkwa i-pene endungwa. Ana yomba ye yene yomburono mina ta kuno eran kamambuno yegl ta dikraglkwa ka i ta pir pogl sikraglkwa. ¹⁷ Ba yomba merkinde God kamo dindre topo gundo in amunedi ormere i no yegl ta erekunga. Tamanga. No ka i God yene norko pre ana kakimbi dikunga. No Krais bogl nomano suwara yendre ana God ongumuglo mina yene ka norkwa i pamere wakai ere dumga.

3

*Aposel wagle kontrak kor kongun yomba
meglkwa*

* **2:14:** Grik kanno mina ka i mambuno kaima ta wu pene pikrukwa.

¹ Ana erme no nono mambuno bogl nangino dembiye si mitna endumuno? Ana no yomba tau erimere yegl ere ene pepa muno bogl no pre yomba wakai we diyo dinamuno? Mo, no emogl yomba pere ta pepa yegl bogl no pre yomba wakai we diyo dinamuno? Tamanga. ²Ene enene pepa mereyegl mogl ana no mambunono yomba ombuno diteingwa. Kamo i pepa mina pangwa i no nomano mina yei kondungwa. Ana yomba prapra i kandre te kere eraglkwa. ³Mambunono ombuno dingwa i mina kaningwa, Yesus pepa boglkwa i ene meglkwa, i no kongun ounara i mina Yesus muno i boglkwa, i onguno pagl kombuglo paglkane mina ta boglkrikwa. Ba yomba nomano sunakra God kor aimande moglkwa ye Spiritmo mina muno boglko pangwa.

⁴ No nomano pirngigle dindre ka yegl dumga; sraglpre, God ongumuglo mina no Krais yombama mounga. ⁵No nono yomburo ta kuno eran kongun i eramga kuno erekrukwa. Te no nono kongun wakai yegl ounedi God ongumuglo mina dinamgo kuno erekrukwa. Ba God yene no kongun i eraglmedi yomburo noro kuno orko no ounaga. ⁶Ana God yene siriyesi norko no kontrak kor kongunmo yomba mounga. I lo ka beglkwa pangwa i ta ditekunga, ba God Spiritmo yomba mina kongun orkwa i dumga. Lo kamo i yomba geglkwa mambuno i-pene endungwa, ba Spirit kamo i yomba kor-meglkwa i-pene endungwa.

⁷ Ana God lomo kombuglo paglkane mina boglkwa, i Moses tongwa enge ana God ambuglangemo pond plau dindre geglkwa akiye i-pene endungwa. Ana Moses gumadra mina am-

buglange pond si pango ana Israel yomba ye gumadra mina kanaglkwa mere manga. Ambuglangemo i okuwo dundungwa. ⁸ Ba Holi Spirit kongunmo i lo engre atne endungwa. Ana ambuglangemo pond kaima pangwa. ⁹ Lo ka kongunmo i ka-tange noro wau boraglme dungwa. Ana kamo i God ambuglangemo kande bogl ungwa, ana ka okuwo i yomba du-yene enaglkwa ipre God ambuglangemo pond kaima ungwa. ¹⁰ Ka i kaima kongun okuna ambuglange bogl ungwa ikra erme ambuglangemo paikrukwa mereyegl pangwa. Sraglpre, kongun kor i yombuglo ere kongun kandi ambuglangemo engrukwa. ¹¹ Okuna kongun dundinagledi orkwa i God ambuglangemo bogl akiye wangwa. Te God ambuglangemo pond kaima pangwa i kongun aimande aimande i mina pangwa.

¹² Ipre no pirngigle dumga ambuglange i okuwo unongugl pi no mina aimande panambuka pre sugl mounga. Yeglpre no kundugl goglkre ana ka i dipene ende yomba tomga. ¹³ Moses okuna ormere ikra no ta erekunga. Ye gumadra gagl alap mina tusungo ana ambuglange i wu yoko enagledi orkwa ikra Israel yomba kankriko i yoko endungwa. ¹⁴ Ye nomano kaima tusi endigo aimande pai ungo enge erme yongwa. Yeglpre ye Moses kontrakmo kerena glkwa ba nomano mina ka i mambuno pirpogl sikraglkwa. Tamanga. Yomba yene nomano mina gagl alap mere tusi pangwa ta i pokonendekraglkwa. Tamanga. Yesus Krais mina suwara God pokonendungwa. ¹⁵ Te Moses taragl muno boglkwa i kerko engenge gagl alap i ombugl nomano tusi pai ende wu enge erme

wangwa. ¹⁶ Ba yomba nomano yake tembi ende wu Yaglkande mina wimbi ana gagl alap nomano mina tusi pangwa i God poko ende tenambuka. ¹⁷ Te erme, Yaglkande we dingwa i Spirit pre dingwa. Ana God Spiritmo yomba mina suna moran, ana yombamo i lo mina kane yomba ta moglkrikwa, yomba yoko moglkwa. ¹⁸ Ana erme nono prapra taragl ta gumano drano mina tusi paikrukwa. Nono gumano drano yoko yongo ana Yaglkande ambuglangemo ende nono mina ana nono nigl minman mereyegl mogl ombundi yomba tomga, ambuglange i Spirit yene ere endungo te nono wu yene mereyegl mogltre ana ambuglangemo i yake kande kaima ongwa.

4

Nono nangino i makan gala mereyeglyongwa

¹ God yene no mitno gogltre kongun i eraglmedi norkwa. Ipre no nomano sigugl sinan ana kongun i ta kondokunga. ² Tamanga. No angai geglkwa mambuno teke pangwa ikra mokono te kondumgra. Te kakimbi dingwa mambuno i no ta ake i-wankunga, te God kamo ta kakimbi dikunga, tamanga. No ka kaima i pendigl yombuglo endumga, no prumga God ongumuglo mina ka dumga i pirtre ana yomba eremogl no pre kongun pamere erimedi nomano undinan kanaglkwa. ³ Ana no kamambuno wakai dumga i pirpogl sikrikwa yomba i wau boraglkwa yombamo i keunde pirpogl sikrikwa. ⁴ Makandle god kimbi Satan eremogl pirngi dikrikwa yomba

nomano sigegl dungwa. Yegl orkwa pre kamambuno wakai i mina Krais kangiye kande ya ambuglangemo i-pene endungwa, kamo i ye nomano mina suna enambuka mere manga. Yegl orko ana Krais God mere kuno moglkwa i ye ta kampogl sikrikwa. ⁵ Ana no kamambuno i no nono mambunono pamere ta dipene endekunga, Yesus Krais nono Yaglkandeno moglkwa i kamo dumga, ana no nono Yesus kamo pre ere ene konguno yomba mounga. ⁶ God okuna ka yegl dungwa, “Mim ere pamara suna ambuglange plaudi ambuglange suo.”[◊] Godmo suwara i keunde ambuglangemo wu no mina pandre nomano mina ambuglange pond sungwa. Ana ambuglangemo i yegl: No kamga God ambuglangemo pond Yesus Krais guma dra mina pangwa.

⁷ Ba makan gala mina taragl wakai sunakra yomere yegl no mina taragl i God ambuglangemo i suna yongwa. Yomba prapra kanaglkwa yombuglomo pond kaima i God mina ungwa ana no mina ta ukrukwa. ⁸ Ana dumo bange bange no yumbun kanekane yumga, ba yumbun i no ta erekinde kaima erekrikwa, te taragl merkinde no nomano mina konbo yongiglkwa, ba no nomano gugl sikrukwa, ⁹ te yomba no ere kinde erikwa ba God no kondokrukwa, te yomba no sigo yange sumga ba no sigoglkrikwa. ¹⁰ No engenge Yesus goglkwia ikra no nangino mina boglo ere i-wan mounga. Yegl ounga i Yesus kor-moglkwa i ombugl no nangino mina ombunodi wu pene enan yomba kanaglkwa. ¹¹ Kaima, no Yesus kongunmo ounga, ipre no engenge kor-mounga i yomba

[◊] 4:6: Stat 1:3

no sigoramnedi ningadi erikwa. Ba no nangino kinde geglkwa nangino i mina Yesus kor-moglkwa ombunodi wu pene enambunga. ¹² I mambuno yegl, geglkwa mambuno ikra no mina kongun orko, te kor-meglkwa mambuno ikra ene mina kongun orkwa.

¹³ Kamambuno pepa mina muno yegl beglko pangwa, “Na pirngi diga pre na ka dipene endinga.”[✳] Pirngi dingwa embriyeno suwara i mina no ama pirngi dumga pre ka dipene endumga. ¹⁴ Sraglpre, no pirkan ouna, Yaglkande Yesus sigeglko ana God ere-ikor endungwa. Ye ama no Yesus bogl akiye ikor ende, ye ama no ya ene pra auro ipi yene moglmara mangigl endinan moramga. ¹⁵ Ipre, no mina kongun prapra plau dungwa i ene pre ouno ana God wakaimo ikra yomba merkinde mina pi kuno orkwa. Ana ye God engenge diwakai yeitendre ana kangiye dembiyesi mitna imbo endinaglkwa.

Aposel wagle pirngi mina andigl giglendi meglkwa

¹⁶ Mambuno ipre no ta nomano sigugl si kongun kindekondo kunga. Kaima, no nangino kinde ere gorambuka mangigl orkwa, ba no nomano i engenge sikor yongwa. ¹⁷ Ipre no erme enge sungunagle keme yumbun yumga i taragl kande tamanga, i no akepledji noro auro yenan ambuglange kande wakai mina aimande moramga inamga, i taragl kande kaima pai yumbun kembra kanekane i engre tongwa. ¹⁸ Yeglpre no taragl ongumutno kamga ipre no nomano pond kaima

[✳] **4:13:** Buk Song 116:10

paikrukwa, ba no taragl kankunga ipre nomano pond kaima pangwa. Sraglpre, taragl ongumutno mina kamga i enge sungunagle keme pai dundungwa, ba taragl kankunga i aimande aimande panambuka.

5

¹ Kaima, no yegl pirkan ouniga, no nangino i yeelmere: Makandle yungu akrika mina nono moglpai ouniga i yange dagl dinan, ana heven imbo yungu ta yongwa i moglpai eramga pre God norambuka. Yungumo i yomba onguno pagl ta keikrikwa, God yene keingwa pre aimande aimande yenambuka.* ² Kaima, makandle igle no yumbun indre gingin-akin ere mounga, ipre no nomano pond pir mounga i no yunguno heven yongwa imbo gagl alap mereyegl nangino were norambuka. ³ Ana were noro kondinan no nangino yoko ta yeikrambuka. ⁴ Ana makandle yungu akrika i mina moglpai umga i, yumbun kanekane no engre atne endungo gingin-akin ere mounga. I no makan nangino kondinamnedi ta pirkunga, no heven yungu kor yongwa i gagl alap kor mereyegl were norabedi punga. Yegl eran kade ana geglkwa nangino i kondo ana kor aimande meglkwa nangino i inamga. ⁵ God yene kor-meglkwa i noragledi pre no akekun orkwa. God yene Holi Spiritmo nono norkwa. Ana taragl kanekane nono okuwo inaglme dipanduglmara

* **5:1:** “Yungu akirka makandle singwa” i ka di simbogl nono nangino bogl makandle igle wanmounga ipre dungwa. Ana “yungu ta” nono nangino kor kaneta heven inamga.

igle ana Holi Spirit noro komuno endungwa. Ana okuwo taraglmo i prapra inamga.

⁶ Ipre nono yomburo dokokre giglendi mounga. Nono pirkan ouna makandle nangino pangwa mounga i Yaglkande dumomo mina eglkekuri mounga. ⁷ I nono pirngi keme dindre moglpai ouna, ba taraglmo i ongumutno mina kaimata kamga i tamanga. ⁸ Na ka yegl digra, nono nomano gigle dungwa i makandle nangino bogl mounga i kindekondo ana endpi Yaglkande bogl dumono kaima mina moramga. ⁹ Yeglpree no yungunomugl moramga mo dumo bangeta wanamga, no nomano pir gumamugl endumga i Yaglkande wakai pirambuka taragl i keunde eramga. ¹⁰ Sraglpre, no pirkan ouna, Krais nono prapra ka tange norambuka enge kande ye nono yumbu sinambuka. Yegl ere ana nono makandle nangino pango mambuno kinde mo wakai ounere i topo norambuka.

Nono kongun ere yomba akeple dumun ye God bogl nomano suwara yenaglkwa

¹¹ No Yaglkande kunduglmo gounga pangwa. Ipre no yomba nomano uglo yokumun ye Yaglkande wedi pirngi dinaglkwa. Te no sraglmere nomano pago mounga i God kangwa, te na pirkane no kongun pamere erimedi nomane mina undungo pirkwa. ¹² Ana no aglke kordagl kinnano sumun kade ene no pre wakai piraglkwa manga. Ba no pepa i boun kade ene no embriye mambunono i kandre wakai piraglkwa pre ouna. Yegl oun ana yomba tau yene taragl kanningwa pre kangino diwakai yei deno munduno

mina taragl erekrikwa i ana di ikine ende embriyeno ere kuno ere tenaglkwa. ¹³ Ba ene pirmbi no yagl du mereyegl kongun ere te ka dumun, i pra no God kongunmo ouna; ba no nomano mo mambuno wakai panan, ka dindre te kongun oun, i pra ene akeple dina pre ouna. ¹⁴ Kaima, Yesus Krais yomba kanwakai yongwa mambuno i mina no nomano anduglkongun ouna. Sragl-pre, no nomano gigle dungo yegl kanpogl sumga, i yagl suwarata yomba prapra angaino indre goglkwa, te mambuno i mina yomba prapra gogl kondumga mereyegl mounga. ¹⁵ Ana yomba prapra pre goglkwa, ipre yomba kor-meglkwa i yene pirmere ta moglpai erekraglkwa, ba Krais prumere moglpai eraglkwa. Ye yomba pre ere goglkwa ba God ere-ikor endungwa.

¹⁶ Ipre enge erme i no makandle embriye mambuno goglo pamere i mina yomba ta mambunono yumbu sikunga. Ba erme no mambuno goglo mina Krais mambunomo ta yumbu sikunga. Kaima, okuna no mambuno goglo mina Krais mambunomo yumbu sumga.

¹⁷ Ipre yomba ta Krais mina sidakagl morambuka, God ere i yomba kor endungwa ana embriye mambuno goglo ende korugl pi kondugo, ana embriye mambuno kor mina wanmoglkwa.

¹⁸ Taragl i prapra God yene orkwa. Te okuna no ye yaglkumba erete wanmounga, ba erme Krais orko no ye bogl nomane suwara yomga. Ana yomba tau God yaglkumba eretengwa i aglke God bogl nomano suwara yenaglkwa pre no kongunmo i norkwa. ¹⁹ God yene Krais mina mogltre ana makan yomba ere i-ikine yene mina

endungo ye bogl yaglkumba erekre nomano suwara yeingwa. Yomba tandaglmeno ikra God aglke ta pir moglkrukwa. Ana yomba God yaglkumba erikwa ikra kondo nomano suwara yeingwa kamo ikra no dipene endumga pre kongun norkwa.²⁰ Ipre no Krais dra indre suglosi ka dumga, no ka beke tomnara i God yene no drano mina ka giglendi di yomba tongwa. Yeglpre no Krais dinambere mere ka giglendi dumga, “Yomba God yaglkumba erikwa i kondo ende ikine wu God bogl nomano suwara yenaglkwa.”²¹ Krais ye tandaglme ta paikrukwa, ba nono tandaglmeno ikra God ipi ye mina wendigl tongo tandaglme yomba kaima yeglmere moglkwa. Ye yegl orkwa i nono Krais mina suna moun ye yombuglomo akepledri noran nono God yombama du-yene moramga.

6

Aposel wagle kamambuno kongun pre yumbun merkinde ingwa

¹ No God bogl akiye kongun ouna, ipre no ka giglendi ene ditomga, “Ene God wakaimo yoko ingwa pre ana wakaimo i wu yoko pindinambiwo.”

² Sraglpre, God yegl dungwa,

“Enge wakai ta yomara
na ene ka dinga pirkra, te na
ene ere-inaglka engena
yongo, ana na ene akepledri teingra.”[☆]

[☆] **6:2:** Aisaia 49:8

Piryo! Erme God nono erewakai ere norambuka
ande kuiya wakai ta yongwa. Te enge erme i
keunde God nono ere-inambuka!

³ Ana no kongun ouna ipre yomba suwarata
dikinde yeikrambuka, i no manedi punga. Yegl-
pre no kamambuno kongun ounara igle yomba
ta aglau eretendre te yumbun tomun ye yangesi
dinaglmedi ouna. ⁴ Ba no kongun ounara ya
ka dumunara i no God nigl kongunmo yomba
mounedi mambuno wakai ombuno dumga, te
nomano God mina gidi pango ana yumbun ya
giu kanekane i no indre giglendi mounga. ⁵ Ana
yomba no eresindre, te si kane yungu endingwa,
te yomba no sikasi mangre norikwa. Te no
kongun ningadi ertre, kaiya mokna ne dime dikre,
te ugl wakai paikunga. ⁶ No mambuno du-wakai
oungo ana nomano wakai keunde pangwa. Te
no God kongunmo yomba mounga pre ana nonga
oglandi sikunga, te yomba erekinde ere tekunga
ba erewakai eretomga. Ana Holi Spirit no mina
mogl yombuglomo norko no yegl ertre ana yomba
kanwakai keunde yomga. ⁷ No God yombuglomo
siriyesi norkwa ana no ka kaima di dipene end-
dumga. Te mambuno du-yene i kunda kimbirk-
uglange mereyegl no onguno wokra ya kondakra
ake mogltre ana kunda eramga. ⁸ No yegl orumga
ba yomba tau no kangino di mitna endingo te
yomba tau no kangino di atne endingwa. Yomba
tau ka mokono kra dindre no dikinde yengwa,
te yomba tau ditendre no mambuno wakai er-
ime dingwa. Te yomba tau pirkwa no kakimbi
yomba mereyegl orkwa, ba no ka kaima keunde
dumga. ⁹ Te yomba no pirkwa erkekrikwa mereyegl

mounga, ba yomba merkinde no pirkan dime dingwa, te no yomba goramga mereyegl mounga ba no kor-mounga. Kumba no singwa, ba no sigoglkrikwa. ¹⁰ Kaima, no nono mitno gounga ba i manga, no engenge gun keunde yomga, te no diminge pai norokrukwa ba yomba taragl merkinde inaglkwa pre akepledì tomga. Kaima, no nono taragl merkinde ake-nekunga ba taragl wakai kaima ake-nomga i noisi moglkwa.

¹¹ Ene yomba Korin. No ka dipene kaima ende tomga. Te no deno munduno pond kaima ene tomga. ¹² No ene pre prumga munduno pond pangwa ana no ta nomano sigegl dikunga. Tamanga. Ba ene deno munduno konbo yongiglko ana nono nomano suwara yeikunga. ¹³ Na erme ka diteinga i neno ka di nangro temere yegl dinga. No mambunono ombunodi ene tomnere ikra ene ama kuno yegl eraglkwa. Te ene deno munduno mundu no noraglkwa.

Nono God yungumo mounga

¹⁴ Ana pirngi dikrikwa yomba ye bogl ene wu suwara pi kongun akiye erekraglkwa. Sraglmere mambuno du-yene ya mambuno kinde wu suwara enambre? Te mim ya ambuglange ye sraglmere wu suwara enambre? ¹⁵ Te Krais ya Satan ye wu suwara pi nomano suwara yembro? Te yomba Yesus wedi pirngi dungwa ya pirngi dikrukwa ye nomano suwara yeinambro? ¹⁶ Ana God holi yungumo ya god kimbi yungumo i i-suwara endinamno? Ene pirkan erikwa, nono God kor aimande moglkwa yungumo mounga. Okuna God yene yegl dungwa, “Na yomba mina

suna mogltre ana wu ikine ikine pi moraglka, na ye Godno moglmbo te ye na yombanma moraglkwa.”¹⁶

¹⁷ Ana ipre Yaglkande ombugl yegl dungwa, “Yomba pirngi dikrikwa konbaunano mina ene ana ye mina eglke kra molo. Te taragl God ongumuglo mina deglmbi yongwa i ta erekrimbi, ana na ene i-ikine endinaglka.”*

¹⁸ “Na ene neno moglmbo te ene na wanma amburama moraglkwa, Yaglkande yombuglo pond pangwa ye ka i dungwa.”¹⁸

7

¹ Na yombanma wagle, God taragl i pre ka dipandigl nono norkwa ikra i kondumga. Ipre nono nangino kuiyano ya spirit mina deglmbi yongwa i kondo ana holi moramga. Nono God kunduglmo gogl ana mambuno holi engenge ere moramniwo.

Korin yomba nomano yake tengo Pol gun yongwa

² Ene nomano mina wakai pir no noraglkwa. No yomba suwarata erekinde ere tekunga, te no yomba ta si kinde erekunga. Te no ene yomba ta bakagl tendre ana taragl ake-neingwa i ta wausi ikunga. ³ Na ka diga i ene nangino ka-sindre

¹⁶ **6:16:** Wok Pris 26:12; Jeremaia 32:38; Esekiel 37:27 ^{*} **6:17:** Aisaia 52:11; Esekiel 20:34,41 ¹⁸ **6:18:** 2 Samuel 7:14; 7:8

dikinde yena pre ta dikrika. Tamanga. Na okuna ka yegl digra, no ene pre munduno pango kanwakai yomga, ipre nono akiye goramga mo kormoramga i no ama ene kanwakai yomga. ⁴ Ana na ka kaima di ene teinga, i ene pre na gun pond kaima yeinga. No yumbun yumga enge, na ene wedi pirko ana i ere endungo no dena munduno pokndungo ana argan komb pond kaima na mina pangwa.

⁵ No okuna ende wu Masedonia kamun mounga enge ana no nangino kurita wakan mogl pirkunga. Tamanga. Dumo igle wamnara yumbun merkinde no mina ungwa, yomba no ka noro no sinamnedi eriko ana kundugl pond gounga. ⁶ Ba God, yomba deno munduno yumbun dongwa akebi yei te-te orkwa. Ye eremogl Taitus diendungo wu no mounara plau dungwa, ana mambuno igle mina no nomano akebi yongwa. ⁷ Ba Taitus umara i keunde ta God nomano akebi yei norokrukwa. Ba ene komnaiye Taitus akepledì diwakai yeitengwa ya te ene na kanamnedi pirko munduno pond pangwa, i boglo kugl norkwa, ya te yumbun norikwa pre mitno geglkwa te ene na bogl nomano suwara yenamne dingwa. Ana ene mambunono wakai i Taitus boglo kugl norkwa i no siriyesi norko na gun pond kaima yeinga.

⁸ Na pepa okuna bogl teinga ikra ene nomano yumbun dongura, ba i pre na mitno goglrika. Kaima, okuna na mitno goglka ba erme tamanga. Te na pirkan erika ene pepa boglka i kerikwa enge, ene yumbun pirtre angai geglkwa ba i enge sungunagle keme kinde pirkwa. ⁹ Ba erme na

gun yeinga, i na erika ene kinde pirkwa ipre na gun yeikrika, ba na gun yeinga i sraglpre, ene kinde pirmara ikra ene mambuno kinde erikwa i kondo ama nomano yakete ende God mina wingwa pre God eremogl enene mambuno kinde erikwa ipre mitno goraglmedi prukwa te no pepa bogl tomunara ene kinde pirkwa, ikra kaima no ene ta erekinde erekunga. Tamanga. ¹⁰ Yomba ta yene tandaglme orkwa ipre angai goglkwa, ana mambuno i mina nono yomba nomano yake tomga. Mambuno yegl mina God no ere endungwa pre nono nomane yake tenamga ipre kinde pirkramga. Ana no nomano mina yumbun dongwa i dundungwa. Ba makandle yomba nomano yumbun de paimoglkwa. Mambuno i mina geglkwa mambuno i-pene endungwa. ¹¹ Kaima ene pirdime dinaglkwa. God eremogl ene nomano yumbun denambuka tongwa i orko ene mina mambuno wakai kanekane wu pene ongwa. Mambuno i ene ake nusungo ana ene tambre kana kanno di akedu endingwa. Te ene nomano uglo yokungo ana yomba aglau erikwa i ka-tendre te God kunduglmo geglkwa. Ene no kanamnedi pirkwa i nomane pond pango ana yomba aglau erikwa i akedu endinamnedi yombuglo erikwa kamo i akedu endina pre kongun kanekane erikwa i mina ene mambunono wakai wu pene ongwa. Ene aglauno kaima ta paikrukwa. ¹² Ipre na pepa komnaiye bogl ene teingra, i yomba aglau erikwa ipre na ta bogl tekrika, te yomba yumbun ingwa ipre ama na na ta pepa bogl tekrika. Tamanga. Na pirka ene mambunono wakai wu pene enan ana God ongumuglo mina ene no pre

munduno pangwa i enene kanaglkwa pre na pepa bogl teingra. ¹³ Ana no dumunere ene mambuno yegl erikwa ipre no ere endingo munduno pokndi argan orkwa.

Te ene erikwa i mina keunde gun yeikunga, ba ene Taitus wakai kandre ye di mitna endigo ana ye nomanemo gun pond yongwa ene mambuno erikwa i mina no gun pond yomga. ¹⁴ Na ene kangino dembiyesi Taitus diteinga, ba ka diga ipre ene na angai gorambedi taragl ta erekrikwa. Tamanga. No ka prapra di ene tomga i ama ka kaima keunde dumga. Ipre ene mambunono wakai pre na di Taitus teimara i ombuno dungwa kamo iwu pene kaima ongwa ana kamo i kaima keunde pangwa. ¹⁵ Ana Taitus ene meglmara ungo ene ye pre kundugl gogl te onguno katno sindre ana ene prapra ye kamo pinande erikwa. Ye ipre pir mogltre ana nomanemo mina ene pre mitno goglkwia i pond kaima pangwa. ¹⁶ Na erme nomana gigle dungwa i ene mambuno du-wakai keunde eraglkwa. Yeglpre na gun pond kaima yeinga.

8

Korin God yombama Judia God yombama apple dina pre ofa teingwa

¹ Angrima wagle, Masedonia God yombama yungu ombuno meglmara God wakaimo tongwa i no ene ditomun ene pirkan eraglkwa. ² Yumbun kande kaima ye mina plau dindre ama nomano suwo yenaglmedi orkwa. Ye ama kiuglgiunde meglkwa. Ba ye gun yeingwa i pond kaima pango

ana i mina ye angro ta akeple dinaglkwa i no-mano anduglko ana ye moni merkinde imakai singwa. ³ Na kan-kondiga pre ene diteinga, ye yene nomano mina pirmere taragl ta tenamnedi teingwa. Kaima ye angro tau pre nomano kande pango moni pond makai si tendre tau ama te kawa teingwa. ⁴ Te no ama ye bogl tapsumun God yombama du-wakai Judia kamun meglkwa akeple dinamga pre ana ye no kra giglendi pogl norikwa. ⁵ No okuna kana yegl punga ye moni keunde tenaglmedi punga. Ba ye yegl erekrikwa. Ye yene nomano nangino komnaiye kana Yagl-kande tendre ana okuwo God prumere ere ye yene nomano nangino ama no norikwa. ⁶ Ipre no Taitus krapogl tomga, ye ene mina kongun i okuna mambuno bogl orkwa. Ye kongun i ene mina ere pi dundinan ana ene God yombama wagle Judia meglkwa i ene kanwakai yeingwa mambuno i ombuno dinaglkwa. ⁷ Kaima, taragl prapra mina ene mambuno wakai keunde erikwa. Ene Yesus Krais wedi pirngi dingwa, te ene pirngi dingwa i yombuglo ere yomba diteingwa, te ene taragl merkinde pirkan erikwa. Te ene God kongunmo eramnedi pirkwa nomano pond pango ana no pre pirkwa mitna imbo orkwa. Ana ene wakai ere taragl teingwa mambuno i erme akeningandi eraglkwa.

⁸ Na lo ta pandigl ene yegl eriyo dikrika. Na kaninga yomba tau nomano wakai pirtre ana yomba akeple dinamunedi erikwa yomba i ye kanwakai yeingwa mambunono i na pirkan erekrika. Ba ene sraglmere yomba kanwakai yeingwa mambuno i na kanagledi pre erika.

9 Sraglpre, nono Yaglkandeno Yesus Krais wakaimo i ene pirkan erikwa. Ye heven taragl merkinde paitongwa ba ene pre ye ere wu gonduglme ongwa. Ye wu gonduglme omara mambuno i ene akeple dinan ana ene taragl wakai merkinde pai tenambuka.

10 Ana na nomana yegl pirka, buglayungu ta endongwa ikra ene kongun i mambuno bogl erikwa, ba ene yoko ta erekrikwa. Tamanga. Ene taragl yegl eramunedi prikwa i nomano pond pangwa.

11 Ana erme ene oglandi kongun ere dundiyo. Enene taragl kanekane paitomere i keunde tembi ana no kanamga i ene tenamnedi prikwa nomano i ana okuna kongun eramunedi pirkwa ikra mere kuno erambuka.

12 Enene nomano mina tenamnedi pirkwa ana ene ta ake neimere teimbi ana God prawedi inambuka. Yagle i taragl prapra ake-nongwa i God pirkan orkwa. Te ene taragl paitekrukwa i mina God yumbu sikrukwa.

13 I yomba tau diminge paitenan te ene kiugliunde moraglmedi na ta dikrika. Ba ene prapra kuno moraglkwa pre na diga. **14** Erme ene taragl merkinde ake-neingwa i tau ye taragl inamunedi dokingwa i akepledri tenaglkwa. Ye taragl merkinde paitenan ana ene taragl ta inapre dokinaglkwa enge ye akepledri te ikine endinaglkwa. Yegl erimbi ene ikine-ikine kuno moraglkwa. **15** Ana kamambuno pepa mina yegl beglko pangwa: “Yomba ta bret-mana merkinde gande makai sungwa, ba merkinde erekrukwa. Te yomba ta bret-mana kuri gandungwa, ba i kuri

erekrukwa.”*

Pol, Taitus yomba tau diendungo ende Korin kamun eingwa

¹⁶ Na God diwakai yeiteinga. Sraglpre, Taitus nomanemo God ake undi tongo ana no nomano punere yegl ye ama prukwa i ene akeple dinambuka pre munduwo kande pangwa. ¹⁷ Ana Taitus ene meglmara enambe dumgo ye prawe dungwa. Ba ye yene kongun i eragledi nomane wakai prukwa. Ipre yene prumere ere ene meglmara ungwa. ¹⁸ Ana no Kristen angro ta ama Taitus bogl akiye diendumga. Newam i kamambuno wakai dungo kangiye pago ana God yombama yungu ombuno prapra wagle kan-kondingwa. ¹⁹ Te i keunde ta manga, God yombama yungu ombuno prapra yagl i pinde ingo ana ye no bogl akiye unamga. Ana ene yomba kanwakai yei moni makai singwa i no ipi Judia kamun pindre God yombama wagle tenamga. No kongun yegl ere Yaglkande kangiye diwakai yei ama yomba akepledri tenamnedi prumga i ombuno dumun yomba kanaglkwa. ²⁰ No prumga yomba moni pond makai singwa i no tau inemedi nangino ka-si dinaglmedi pre angro i auro yumgo ye bogl akiye enamga. ²¹ No mambuno wakai eramunedri punga i Yaglkande ongumuglo mina wakai kanambedi ertre, te yomba ama wakai kanaglmedi akiye eramga. ²² Ipre no erme angro ta kamambuno akiye prukwa ye ama yagl suwo

* **8:15:** Moses yomba angre yungo makan waule eing God eremogl bret-mana tongo ye gande neingwa. Ka Teke Pangwa 16:18

bogl akiye diendumga. No kongun kanekane erambedi dumgo ye giglendi orkwa, te ye akeple dinagledi pruko nomane pond pangwa. Ana erme ye ene akeple dinagledi prukwa pre ene mina nomane gigle dungwa.^{† 23} Ana Taitus na bogl tapsi kongun akiye ene mina ere akeple dumbuglka. Te no angro suwo i ye bogl akiye enaglkwa. I God yombama prapra ye diendingo ye kongun eurara i ana Krais kangiye kande tembrika.²⁴ Ipre ene yomba kanwakai yeingwa i ombunodi yaglkane tembi ana God yombama wagle ene mitno geglkwa mambuno i kanpogl sinaglkwa, te no ene kongun erikwa ipre gun yoko ta yeimedipirkraglkwa.

9

Korin yomba eremogl God yombama akeple dina pre ofa teingwa

¹ God yombama du-wakai Judia kamun meglkwa ofano akepledii tomga ikra ene pirkankondingwa pre no pepa aglketa bogl ene tenaglkwa manga. ² Sraglpre, na pirkankrika ene yomba akepledii tenamnedi nomano mina gun pond yeingwa, ipre ene God yombama akeple dinamunedii pirkwa ikra Masedonia yomba meglmara ene dembino sindre, yegl diteingra, “Nono angro tau Akaia kamun meglkwa ye buglayungu ta ende wongwa enge ikra akeple dinamunedii akekun erikwa.” Ana ene nomano

^{† 8:22:} Nono angro suwo Taitus bogl akiye ende Korin kamun eingwa i kangino pirkunga, angro ta epigl 18-20 mina dungwa i kanamga. Ana angro ta epigl 22 mina i kanamga.

wakai pir akeple dinamunedi erikwa ipre Masedonia yomba ye gun yei ye ama yegl eramnedi pirkwa. ³ Yeglpree na pirka ene akeple dinamune dingo dembino siga ikra kimbi-kogl ere dinambuka pre erme yagl-kane diendiga i ene yomba akeple dinaglkwa taragl akekun ere molo. Ene yeglmere akekun eraglmedi pre diteingra. ⁴ No pirngi kaima dumga i ene taragl yomba tenaglkwa pre akekun ere moraglkwa. Ana aglau eran, Masedonia yomba tau na bogl akiye umun ye kanimbi ene ta akekun erekre meglmbi, ana ene eraglkwa ipre no angai goun te ene ama angai goraglkwa. ⁵ Ipre na yagl-kane diendimbo okuna kana ende ene meglmara wimbi ana ene ofano tena dipandiglkwa ikra yagl-kane i akeple dimbi ana enge eglke pamere akekun eraglkwa. Ana na unaglkwa enge ene ofano i non-nan ere yenambuka. Mambunono eraglkwa i ombuno dinambuka ene nomano mina pir gigle dindre teingwa, yomba ta ene tenaglmedi di nusigo teingwa yeglmere erekrambuka.

⁶ Ka i ene piryo: Yomba kaiya mokna mongo kuri sundiglkwa, ye mongo kuri uraglkwa; te yomba kaiya mokna mongo merkinde sundiglkwa ye mongo merkinde uraglkwa. ⁷ Yomba yene suwara suwarandi taragl tenamnedi nomane mina pirmere tenaglkwa, aglau eran yomba ta nomano kinde pirtre tekrambuka, te yomba ta danda ere digo pre teiyedi pirkrambuka i tamanga. Yomba yene dem munduwo wakai pirtre taragl tongwa i God wakai kangwa. ⁸ Ana God wakaimo merkinde ene tenan kade engenge ene taragl merkinde

paitenan nendre ana kongun panambara wakai eraglkwa. ⁹ Kamambuno pepa mina yegl muno beglko pangwa:

“Yomba ta taragl
 ake-nongwa i mokna mongo
 makan mina sinduglkwa
 mereyegl ere merkinde
 kiuglgiunde yomba tongwa,
 ye wakai eretongwa
 mambuno du-yene i
 aimande pai moglkwa.”[◊]

¹⁰ Ana God ye kaiya mokna mongo merkinde yaraglkwa yomba tendre te kaiya mokna ni-naglkwa pre tongwa. Kuno yegl keunde ere ene ama taragl wakai merkinde tenan, ana ene mambuno du-yene ere God yombama tau tenaglkwa. I yomba mokna mongo sindiglko okuwo mongo merkinde koglmere yegl eraglkwa. ¹¹ God ene taragl merkinde tenan nagla eran ana ene ama yomba tau enge mere tenaglkwa. Yegl oun ana ene taragl teingwa no ipi yomba tomun kade ye God diwakai yenaglkwa.

¹² Ene kongun yegl erikwa i God yombama i keunde ta akeple dikrambuka ba ene mambuno yegl erikwa ipre ana ye God diwakai yenaglkwa i wu pond enambuka. ¹³ Ene kongun yegl wakai ere ana angro akeple dingwa mambunono i ombunodi pene endingwa. Ana ye kanimbi ene God kamo wakai pamere ertre te Yesus Krais kamo wakai dipene endinaglkwa. Te ye kanaglkwa ene munduno wakai pre taragl teingwa te yomba tau

[◊] 9:9: Buk Song 112:9

ama akiye tenaglkwa. Yegl erimbi ana yomba ye God kangiye dembiye si mitna imbo endinaglkwa. **14** Ye yegl pirkan eraglkwa, God wakaimo ene mina pai kuno orkwa. Ye ene pre God kamange eretenaglkwa. Yegl eran ye ene pre munduwo pond panambuka. **15** God argan ere nono taragl wakai yoko norkwa i pond kaima pangwa ipre nono ye diwakai yei tenamga. Ana ka mina taragl i prapra ta beke ake eramga kuno erekrukwa.

10

Yomba eremogl aposel wagle ka teingo Polmane dungwa

1 Ana yomba tau na pre nangina ka yegl singwa, “Pol nono bogl moglkwa enge ye yene kangiye ake atne endungura, ba ye pi dumo bange ta mogltre ka giglendi di norukwa.”* Jesus Krais dem munduwo windadi yongo te yomere-pamere ere yomba tongwa. Na Pol nana Jesus embriyemo kuno yegl erimbo ene kanaglkwa. **2** I yegl pre na ka yegl krapogl teinga, na unaglka enge ka giglendi dinambedi di nusikraglkwa. Sraglpre, no makandle mambuno pamere erime dingwa yomba i na ka giglendi ditenaglkwa,

* **10:1:** Ka tau numa 10-13 ongwa i 2 Korin mina muno beglko pangwa i bogl kuno ta paikrukwa ana numa 9 mina Pol eremogl Korin yomba mambuno wakai erimara pre gunyei tendre dungwa, ba numa 10 mina ye ka giglendi ditongwa. Mambuno yeglpre, yomba tau pirpogl singwa ka numa 10-15 ongwa i pepa pere ta mina pango te Pol enge ta mina muno boglmedi pre ana okuwo kamo suwo akiye i-suwaro endimedi yegl di prikwa.

i na ditenaglka kuno orkwa. ³ I kaima no makandle moglpaiounga, ba no makandle yomba mambuno ta pango kunda erimere yegl no ta erekunga. ⁴ No kunda taragl indre kunda ouniga i makandle kimbir-kuglange ta manga. Ba God kunda taraglmo gigurekui dungwa i yumga i ana kunda ikine gigure dingwa epigl i sigur dinambuka. Kakimbi di tengramo dingwa kanno i siderwagl ouniga. ⁵ Te nomano guagua pangwa ya kakimbi dindre ana yomba God kamo piramnedi eriko siget-dingwa yomba i prapra ye nomano siderwagl ouniga. Te no yomba nomano akepledì to-mun ye Yesus prumere eraglkwa. ⁶ Te ene no ka dumunere pinande erimbi ana ka sendingwa yomba yumbun tenamga i pre no akekun ere mounga.

⁷ Ene taragl nangino tembe pangwa i kaningwa. Ana yomba ta yene Krais yombamo mole dinan ana yene kanambuka no ama kuno yegl Krais yombama mounga. ⁸ Ana Krais kongun i ere ene pirngino sigigledi tenamga pre yombuglomo no norkwa, ba pirngino i no ta sigugl sikramga. Yeglpre no kongun ounara ipre kamo dindre te dembino sinaglka i na, ana angai ta goglkragnka. ⁹ Na pepa bogl teinga i ene kundugl goraglmedi na ta pirkrika. ¹⁰ Ana yomba tau yegl dingwa: “Pol pepa muno boglkwa i yumbunmo pond pago te ka giglendi dungwa. Ba ye nono bogl akiye moglkwa enge ye ka dungwa gigure dikruko te ye wu yomba yoko mere ongwa!” ¹¹ Yomba yeglmere ye pirkan eraglkwa, no eglke mogltre pepa muno yegl bogl tomga i no ene bogl moramga enge ana no pepa sraglmere bounere i kongunmo eramga.

12 No yomba tau yene pre dembinosi mitna endimere yegl no yegl ta erekramga. Yomba yeelmere yene mambunono ya te no yomba ta mambunono yumbu sikraglkwa. Ana yomba yegl erikwa i ye pirpogl sikre erikwa. **13** No kongun eramga namba pangwa i ere kawa tendre kangino kande ikramga. Ba God kongunmo namba si norikwa i ertre ana kangino kande inamga. Ana kongunmo i ama ere endpi ene Korin yomba mina akiye omga. **14** God no konguno namba pamere norko ana ene meglmara no umga enge no konguno namba pangwa i ta ere kawa tekunga. No komnaiye kana Yesus Krais kamo wakai ake i ene meglmara umgra. **15** Ana yomba tau kongun erimara i nono dembino sikunga. Ba no punga, ene pirngino pond pai enan ana no ene mina kongun eramga i wu pond kaima enambuka, i God yene kongun ere kuno eraglmedi tomere eramga. **16** Yegl ere no kamambuno wakai dumo bange bange[†] dipene endinamga ba yomba ta kongun ere yomara no suna pindre nangino dembiye sikramga. **17** Ana kamambuno pepa mina yegl dungwa, “Yomba ta gun yenambuka, ye Yaglkande taragl orkwa ipre gun enambuka.”[‡] **18** Nono pirkan eramga, yomba ta yene gunyei kangiye ake mitna endinan, God ongumuglo mina yomba i kangiye kande paikrukwa. Ba Yaglkande ye yomba ta kangiye ake mitna endinambuka, i ye

[†] **10:16:** Grik kanno mina Pol yegl dungwa, “Dumo tau ene mokonomugl yongwa.” I yeelmere pangwa. I Korin dumo tau ande beimara ire pre dungwa. Dumo kande Rom ya kantri Spen yeelmere. Aposel 19:21 ya Rom 15:24-28 kanamga. [‡] **10:17:** Jeremaia 9:24

kangiye kande kaima pangwa.

11

Pol eremogl aposel kakimbi wagle mambunono dipene endungwa

¹ Na munduna pangwa i ene kurita kanwinge erimbi na ka guagua bange sungunagle ta dinaglka. Kaima na kanwinge eriyo. ² God yene yomba pinde ingwa i ana yene yombama moraglmedi nomane pond prukwa. Kuno yeglmere na nomana pond ene wedi pirka. Ana ene ambai mor nomanemo guagua yeikrukwa mereyegl meglko na yagl suwara kaima ta bogl inambedi dipandigl kondiga, yaglmo i Yesus Krais. ³ Ba na kundugl goglka i toki kinde okuna kakimbi mambuno i pirpogl sindre ambu Eva bakagl tongwa. Aglau eran mambuno yeglmere ene mina plau dinan ana ene nomano wu guagua enambuka. Yegl eran ene wakai mendugl mogltre ana Yesus wedi nomano pirkwa ikra kinde kondinaglkwa. Ipre na kundugl goglka. ⁴ Te yomba ene meglmara undre ana no Yesus kamo wakai ditomnere yegl ye dipene endekre ana ye Yesus ta kamo dinaglkwa. Ana mambuno yegl mina ene okuna God Spiritmo indre Yesus wedi pirngi dingwa ikra kondo ana ene spirit kaneta inaglkwa. Te okuna ene Yesus kamo wakai ingwa ikra kondo ana kamambuno wakai kane ta dingwa i ene inaglkwa. Yomba yeglmere erikwa i ene gunyei ana kanno piraglkwa. Ipre na kundugl goglka. ⁵ Ipre piryo! Na pirka ene aposelno kande meglmere yegl na ta moglkrika.

Ba na aposel mogl-mitna endinga. ⁶ Na ka dinga muno paikrukwa, ba i kondiyo. Na spirit mina bitna pai kawa tongwa. Ana i no mambuno kanekane ere engenge beke pene ende tomgo ene pirkan erikwa.

⁷ Ene pirkan erikwa, na God kamo wakai dipene ende teimara i topo ta ikrika. Mambuno i mina nana kangina ake atne endimara i ene kangino kande inaglmedi erika. Ana na mambuno yegl erimara i tandaglme pam kana? ⁸ Ana God yombama yungu ombuno tau monino ya taratno tau na konguna akeple dinambuka pre indre ana ene konguno ereteinga. Mambuno i mina ye taratno na kunogl mere gundo iga. ⁹ Ana na ene bogl moglka enge na moni ta inaglka pango, i ene ta akepledì nariyo dindre yumbun tekrika. Tamanga. Na angrima Masedonia mogl wingwa ye na sragl inagledi dokiga i inarikwa. Ana okuna na ene sragl ta nariyo dindre yumbun tekrika, te okuwo ama ta nariyo dikraglkwa. ¹⁰ Ana Krais kamo kaima na mina suna yongwa. Ipre na moni narikrikwa ba dembina siga i Akaia kamun yomba prapra meglkwa na erika i ene ta mane dikraglkwa. ¹¹ Sraglpre na yegl diye? Na ene kanwakai yeikrumedi pirmo? Tamanga. God pirkan orkwa na ene kanwakai yeingwa. ¹² Na ene monino inakre mane dimere yegl aimande ere moraglkwa. Ba “aposel kakimbi” wagle yene kangino ake mitna ende no kongunounere yegl ya no mounere yegl ye mounedi no kanaglmedi eraglkwa. Ana ye erikwa i ere dinaglkwa pre na konbo sigetdi teinga.

¹³ Ana yombamo i ye aposel kaima ta

moglrikwa. Ye aposel kakimbi wagle, ye Yesus Krais kongunmo ounedi kakimbi ertre ana nangino tembe keunde Yesus Krais aposelma kaima meglkwa mereyegl erikwa. ¹⁴ Ye yegl erikwa ipre ene sipuglo dikriyo. Nono pirkan ounga Satan yene mambunomo ere ta ende ana nangiye tembe ambuglangemo angelo ambuglangemo mereyegl ombuno dungwa. ¹⁵ Yeglpree Satan kongunmo yomba ombugl nangino tembe mambuno ere ta ende ana yomba ongumutno mina ye kongun yomba du-yene mambunono erimere yegl erikwa. Ipre nono sipuglo dikramga. Ana okuwo ye kongun erimere erimere topo inaglkwa.

Pol aposel kongun ormara yumbun merkinde yungwa

¹⁶ Na ka aglkekor dinga, na yagl du kinde moglumedi yomba ta yegl di pirkraglkwa. Ba ene yegl pirimbi, prawa, na yagl du kinde moglmedi pirkwa. Ipre na kanwinge erimbi ana na nana kangina kurita ake mitna endinaglkwa. ¹⁷ Na ka diga i Yaglkande do dumere ta dikrika. Tamanga. Nana yagl du kinde mereyegl aglau ere dindre ana nana kangina di mitna endiga. ¹⁸ Ana yomba merkinde, yene makandle mambuno pamere ere nangino dembiye singwa, ipre na ama nangina dembina sinaglkwa. ¹⁹ Ene nomano wakai pamedi gunyei ama kanwinge eriko ana du erikwa yomba ka kinde moglkwa beke ene tengwa! ²⁰ Kaima. Ene kanwinge eriko ye yegl ere ene teingwa; kane yomba mereyegl gundo yengwa, te taratno prapra wausi ingwa, te kakimbi mina di gundo ingwa, te

ye ene yomba yoko mereyegl kan atne endingwa, te gumano drano mina atndang singwa. ²¹ No angai gogltre te no nomano gigure dikrukwa ipre ye erimere yegl no ta eramga kuno erekrukwa. Ba yomba ta yene mambuno ormere ipre ka giglendi dinan, ana na ama giglendi ka dipene endinaglka. Ba erme na yagl du kinde mereyegl ka dinaglka.

²² Ye Hibrus yomba moune dinaglmo? Na ama Hibrus yomba moglka. Ye Israel yomba meglmo? Na ama Israel yomba moglka. Ye Abraham gawama meglmo? Na ama Abraham gawamo moglka. ²³ Ye Krais kongunmo yomba kaima meglmo? Krais kongunmo mina na kaima kongun ere ye engre teinga. (Ba erme na yomba du kinde mereyegl ka dinga.) Na kongun yombuglo kinde ere ertre ye engre teinga. Te yomba enge merkinde na kane singwa, te kumba wip* merkinde na sigo ama goraglka mereyegl magl orkwa. ²⁴ Te Juda yomba eremogl enge 5 kumba wip binan bogl na singwa.[†] ²⁵ Te enge suwota uglimbo kumba na singwa, ana enge suwarata na kombuglo mina sigoramnedi erikwa. Te enge suwota sip kinde ere deruwagl orko ana mundi nigl bolamugl ande enge suwarata enduwer ya ermine mundu paimoglka. ²⁶ Ana enge merkinde na konbauna eglke wan ikine ikine eimara i

* **11:23:** Kumba wip i yegl: Kan kumba akimara endi pangwa punduwomugl kau nangiye tonguma singwa i ana yomba ere si-si erikwa. † **11:24:** Lo 25:1-3 ongwa i ka yegl dungwa: Israel yomba eremogl yomba suwarata wip mina sinamnedi pirmbi ana ye dulai 40 keme sinaglkwa. Ba Juda yomba pirkwa i ye aglau eran ana kere guagua oun wedi pirkwa. Yegl orko pre ye yomba ta ere singwa i ye 39 keme dulai singwa.

ana nigl pi goraglka mereyegl pango, te enge tau kunogl gogl yomba na eresi kinde eraglkwa mereyegl pangwa. Te nana yombanma Juda yomba ya Yomba Bina na eresinamnedi erikwa. Ana siti kande ya makan waule te mundi nigl wan einga i goraglka mereyegl pangwa. Te na angrima mounedi kakimbi dingwa ye ama na eresinaglkwa mereyegl pangwa. ²⁷ Na kongun kanekane pitnbogl erika. Te enduwer na uglpai dime dikre, nigl ya kaiya mokna pre kindan gogl ana enge mere kaiya mokna ta nekrika. Te enge tau na kungugl gagl ta mango ana nangina yoko yongo bi goglka. ²⁸ Ana yumbun i keunde manga ba ande engenge God yombama yungu ombuno wagle sutno mogl akeple dinagledi pirka mitna orkwa i mina yumbun kanekane na mina plau dungo na nomana yumbun pond dongwa. ²⁹ Ana pirngi dingwa yomba ta nomano gigure dikrukwa i na ama nomana gigure dikrukwa; te yomba ta ere endigo ana Kristen yomba ta tandaglmeno orkwa, i na pirka kinde orkwa.

³⁰ Na nana dembina sinaglka pama, ana i ombunodi God kongunmo eraglkwa yombutna paikrukwa i mina na nangina dembiye sinaglka. ³¹ Ana God ye Yaglkande Yesus Krais Nem, no ye kangiye aimande aimande dembiye sumga! Ye pirkan orkwa na kakimbi ta dikrika. ³² Na Damaskas dumo suna moglka enge, King Aretas gavanamo eremogl kimbirnem diendungwa siti togl dra mina na kane sina pre sugl kan meglkwa. ³³ Ba na basket kande sunakra endingo moglko ana kane kogl yungu guglo mina sundo yomara kiendi ende atne endingwa. Ana na kane sikriko

teke pindre endinga.

12

Pol ongumuglo-mugl orko kangwa ya te God ka teke pangwa merkinde ditongwa

¹ Na nana dembina sinaglk. Kaima, mam-buno i ta nono akeple dikrambuka. Ba na erme Yaglkande ongumutna-mugl ere ombuno dungwa ya kamo uglmange ere pangwa i dipene ende narkwa kamo i dinaglk. ² I ana yegl na pirkan erika, yagl ta Krais mina moglkwa* buglayungu 14 ende wongo God Spiritmo ye auro yendpi heven mitna imbo kaima ta yomara ongwa. Ana ye nangiye pango yende dumo igle ongwa mo spiritmo yende ongwa, i na pirpogl sikrika ba God suwara pirkan orkwa. ³ Ye nangiye pangwa mo paikrukwa i na pirkan erekrika, ba God yene pirkan orkwa, ⁴ ana ye dumo wakaile pi kangwa ya ka tau prukwa i yomba ta di nongugl ende tenambuka kuno erekrukwa, mane pangwa ⁵ Ana yaglmo ipre na dembiye sinaglk. Na nana pre dembina sikraglk. Ba na yombura paikrume dinaglk i mina nana dembina sinaglk. ⁶ Kaima, na dembina sinagledi pirmbo na yagl du ta erekraglk; sraglpre, na ka kaima keunde dinaglk. Ba na yegl dikraglk; yomba tau na wakai kaima moglmedi piraglkwa. Na pirka ene

* **12:2:** I yeglmere pangwa, “Yagl ta Krais mina moglkwa,” i Pol ye yene. Epigl 7 kanamga.

na mambunona erika i kandre te ka diga i piraglkwa. Mambuno i mina na sraglmere moglka i ene kaima kanpogl sinaglkwa.

Kar-nil mereyegl Pol nangiyе mina boglwigl sungwa

⁷ Ana ongumutna-mugl orkwa ikra mina taragl i God ombunodi narkwa, i taragl kande kaima. Ana na nana dembina sinaglkwa i God manedi prukwa. Yeglpre ye taragl ta kar-nil mereyegl narko nangina mina boglwigl sungwa. Taragl i Satan kongunmo yomba, ye na eresindre, ake atne endinan na nangina dembina sikraglkwa pre yegl orkwa. ⁸ Ana enge suwota na kamange ere Yaglkande tendre taragl i na mina i-yeglke endinabedi pre krapogl teinga. ⁹ Ba ye yegl di narkwa, “Na taragl i ta ene mina i-eglke endekraglkwa. Sraglpre, na ene pre wakaina ene mina kuno orkwa, te na yombura gigurekui dungwa i yomba yomburo paikrukwa mina kongun ere-ere orkwa.” Ana na yombura paikrumedi nomana suwo yeikraglkwa. Na gun pond yenaglkwa. Sraglpre, God yombuglomo na mina siriye bogl narambuka. ¹⁰ Ana Krais kongunmo erika ipre na yombura paikrukwa. Ana yomba na erekinde ere nariko, yumbun kanekane na mina ungo, na sigoramnedi eriko, ana na dena munduna wakai yeikrukwa. Ana na yombura paikrukwa enge, i keunde na yombura giglendi pangwa.

Pol ye Korin yomba pirngino siggle ditenagledi prukwa

¹¹ Na yagl du mereyegl ka diga ikra ene na dinambedi eriko digra. Ene eremogl na pre dembina sinaglkwa i mambuno wakai pangwa. Kaima, na yomba yoko moglka. Ba ene “aposelno” mogl gumamugl endingwa i ye mogl-mitna ende na ta i-atne endekrikwa. Tamanga. ¹² Na aposel kaima moglka mambuno i ombuno dungwa i ana na nomana gigure dengo kongun giglendi ertre diu ya kimagr kanekane ene mina eriko yomba God yombuglomo kan sipuglo dingwa. ¹³ Ana na sraglmere ere God yombama yungu ombuno tau taragl wakai eretendre ana ene sragl taragl erekinde ere teiye? Na mambuno suwarata yegl erikra, na ene yumbun tendre moni ya kaiya mokna ta nariyo dikrikra. I ta aglau ereteinga panan ana ene tandaglmena kinde kondo nariyo!

¹⁴ Ana erme ene meglmara na wimbo, enge suwota erambuka pre na akekun eremoglka. Na wu ene yumbun tendre ana moni mo taragl ta nariyo dikraglka, ba ene enene pre na unaglka. Ene pirkanki erikwa, nangro wagle ye moni bona si yei ana neno mano ta teingwa mambuno paikrukwa. Ba neno mano moni bona si yei ana nangro tengwa. ¹⁵ Kuno yeglmere, na taragl painarkwa i prapra ene tenaglka, te na ombugl nangina akiye tenapre gun pond yeinga. I ene nomano akeple dinaglka pre yegl eraglka. Na ene pre pirkanki munduna pond pangwa. Ba ene na pre kurita wakai pir naraglmo mo manambe? ¹⁶ Ana ene kaima we dinaglkwa, ene moni mo taragl ta naraglmedi yumbun tekrika. Tamanga. Ba yomba tau yegl dinaglkwa, Pol kakimbi dindre te kinano paglwagl ere bakagl tendre ana ene

monino yoko yungwa yagle we dinaglkwa. ¹⁷ Na yomba tau diendigo ene meglmara wingura. Ana ye mina na ene bakagl tendre, taratno ta gundo ikrika. ¹⁸ Na eremogl Taitus ene meglmara unambedi diteinga. Ana ye angro ta bogl akiye piro diga. Taitus ye kakimbi di ene bakagl tendre monino ta wausi ikrukwa! I ene kaima kra we dinaglkwa. No Taitus bogl nomano suwara kuno pango ana kongun erekuno endumbuglka! Te no konbo suwara kuno kuno keunde ombuglka.

¹⁹ No pepa bounga ene kere wingwa ikra ana ene ongumutno mina no nono nangino akeple dina pre beglmedi pirkwa i tamanga! No Krais yombama mounga pre Krais dra indre ana God ongumuglo mina no dumga. Na yombanma wagle, no kongun prapra ouna i ene akeple dina pre ouna. ²⁰ Ba na kundugl gogl yegl pirka; aglau eran na ene meglmara undre ana yomba meglmbi kanagledi pirka mere ta moglkre, ana mogl kaneta endimbi we! Te ene ombugl na yegl moran kanamnedi pirkwa mere ta moglkre ana mogl kaneta endimbo we! Mambuno yeglmere ta panan: Ka tengramo dinaglkwa, ya deno kumburo angro ta tenaglkwa. Ya nonga sinaglkwa, ya karaugl engraglkwa, ya nangino ka sinaglkwa, ya mokono ka dinaglkwa, te kawaiye eraglkwa, te yomba wakai moglkragnlkwa. Ana mambuno yegl pre na kundugl goglka. ²¹ Aglau eran na ene meglmara aglke wimbo, ana ene ongumutno mina na Godna na ake atne endinan; ana ene mina yomba merkinde okuna tandaglme erikwa ye nomano yake tekre te tandaglme yegl mina kondokrikwa pre kaino eraglkwa; mambuno

deglmbi yongwa erikwa, ya te yagl ambu kunogl gundingwa, ya te mambuno kinde pre nomano pond pangwa. Ana okuna ye yegl erikwa. Mambuno ipre na kundugl goglka.

13

Korin yomba pirngino sugl wakai moraglkwa

¹ Na erme ene kanagledi unaglka i ana enge suwota erambuka. Te yumbun ta panan ana yomba suwo mo suwota kaima kamga we dimbi ana ye kanno giglendi panambuka.[✳] Ana ye ka dingwa i mina nono ka akedu endinamga. ² Ana yomba ene okuna tandaglme erikwa ikra ya te ene yomba tau akiye, na aglke kongun ere wu ene bogl mogltre ana na mambuno ta eragledi pirkka i ene dite kondigra. Ana na erme eglke moglka pre aglkek kor diga kamo ikra yegl ditenaglka: Ana aglkek kor ende ene meglmara wimbo, ana yomba ta tandaglme erambuka i na ta kanwinge erekraglka. ³ Ene taragl kaima kanamnedi pirmere ana Yesus na drana mina ka dungwa i pirkkan eraglkwa. Ana Krais ene mina kongun orkwa i yombuglo dokokrukwa, ba ye kongun yombuglo kinde orkwa. ⁴ Ye okuna yombuglomo paikruko ana ye endi-prak mina sigeglka, ba God yombuglomo mina ye erme kor-moglka. No ye mina sidakagl mounga pre no yomburo paikrukwa, ba God yombuglomo mina no Yesus bogl kor-mogltre ana ene mina kongun oun ye yombuglomo i ene mina giglendi panambuka.

[✳] **13:1:** Lo 19:15

⁵ Ene nomano suwo yei pirtre ana pirngi dingwa mo dikrikwa i enene yumbusi kanaglkwa. Kaima, Yesus Krais ene mina suna moglkwa i yumbu si kaniyomo? Ana ta manan, ene pirngi dingwa mambuno i kuno erekrukwa. ⁶ Ana na pirka ene no mambunono pirkan eraglkwa, ana ene yumbu simbi no kongun giglendi ounga. ⁷ Ene tandaglme erekraglkwa pre no kamange ere God tomga. I no yombuglo ere aposel kaima mounga i ene ombuno dinamga pre manga, ba no yegl oun kade ene mambuno wakai pangwa i keunde erimbi ana no yomburo paikruko yomba yoko mereyegl moramga. ⁸ Ene pirkan erikwa, no yomburo ta kuno eran ana kamambuno kaima i ta erekinde erekramga, ba no kamambuno kaima i suwara kongunmo eramga. ⁹ Kaima, no yomburo paikrukwa enge ana ene yomburo pangwa i no gun yomga. Ipre no engenge ene wu wakai kaima enaglkwa ipre kamange ere mounga. ¹⁰ Mambuno ipre na erme eglke mogltre ana ka i pepa muno bogl teinga. Sragl-pre, na ene meglmara unaglka enge ana na yombutna pamedi ka giglendi dindre ene mambunono di ake wakai era kiurika. Yaglkande yombuglomo narukwa i ene pirngino akepledì sigigledi tenaglka pre narkwa, ba ene erekinde ere tendre sigugl sinaglka pre ta manga.

Pol ka di uglo yei Korin yomba diwakai yeitongwa

¹¹ Angrima pirngi dingwa wagle, ka di uglo yei ana wakai we diga. Ene Kristen wakai kaima ya giglendi moraglkwa pre kongun yombuglo

eraglkwa. Na ka diteinga ikra ene prapra pirtre duglo boraglkwa. Te enene mina prapra nomano suwara yei deno munduno argan ere moraglkwa. Ana God kanwakai yongwa ya bipokndi akiye ene bogl morambuka.

¹² Ene prapra suwara suwarandi angro nunguno kungro paunan sinendre wakai we dinaglkwa. ¹³ Te God yombama du-wakai prapra ene diwakai yei tengwa.

¹⁴ Yaglkande Yesus Krais wakaimo ya te God ene kanwakai yongwa ya te Holi Spirit mina ene prapra nomane suwara yei moraglkwa.*

* **13:14:** Yomba tau epigl 13 yake yegl teingwa. Ka endpi epigl 13 keme dundungwa. Ana tau yongwa i epigl 12 mina sibuno dungwa. Epigl komuno 12 yei pango epigl okuwo ende wu 13 ongwa. Epigl 13 ipi epigl 14 endingwa.

YESUS KAMO WAKAI
The New Testament in the Kuman Language of Papua
New Guinea
Nupela Testamen long tokples Kuman long Niugini

Copyright © 2008 The Bible Society of Papua New Guinea

® Faith Comes by Hearing

Language: Kuman

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-01-26

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files
dated 31 Aug 2023

a58bffa6-7d79-5e34-b795-3b3ccc3f5137